

РОЗДІЛ IX. ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ МОЛОДІ

УДК 378

Антон Гребеник

Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка

ORCID ID 0000-0002-3051-5713

DOI 10.24139/2312-5993/2023.01/422-432

СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ У ЗВО

Стаття присвячена стану розробленості в науково-педагогічних дослідженнях проблеми формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів залізничного транспорту. Наголошено, що формування професійної компетентності здобувачів вищої освіти є актуальною проблемою, яка є недостатньо розкритою. На підставі аналізу Стандарту вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 27 – Транспорт, спеціальність 273 – Залізничний транспорт виділено загальні і фахові компетентності. Проаналізовано особливості організації фахової підготовки у закладі вищої освіти та переваги дуальної форми навчання. Окреслено шляхи підвищення освітнього процесу щодо підготовки майбутніх фахівців залізничної галузі. Запропоновано напрямки перспективних досліджень окресленої проблеми.

Ключові слова: професійна компетентність, фахова підготовка, майбутні бакалаври залізничного транспорту, загальні та фахові компетентності дуальна форма здобуття освіти.

Постановка проблеми. Пріоритетні цілі держави становлять основу стратегії розвитку як науки, так і освіти. «Інтегруючись у європейський простір, освітня парадигма України передбачає зосередження на положенні про те, що основними результатами діяльності закладу вищої освіти має стати не система знань, умінь та навичок сама собою, а сформованість сукупності ключових компетентностей спеціаліста в певній професійній сфері, причому сукупність компетентностей спеціаліста певної галузі визначається державними класифікаторами професій» (Бойчевська, 2009, с. 99). Стан сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів залізничного транспорту не повністю відповідає вимогам сучасного ринку праці. На нашу думку, причинами цього є: недостатній рівень вмотивованості здобувачів освіти щодо набуття професії, відсутність інноваційних методик і новітніх технологій цілеспрямованого формування професійної компетентності, немає єдиної думки щодо змісту терміну «професійна компетентність майбутніх бакалаврів залізничного транспорту», недостатньо обґрунтовані педагогічні умови формування їхньої професійної компетентності неналежний рівень

функціонування існуючого професійно-освітнього середовища, слабка практико-орієнтована спрямованість змісту підготовки майбутніх фахівців. І в наукових дослідженнях, як теоретичних, так і практичних, цю проблему розкрито недостатньо.

Аналіз актуальних досліджень. Аналізуючи сучасний стан розробленості проблеми формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів залізничного транспорту, ми брали до уваги результати досліджень учених за конкретними напрямками: фахова підготовка фахівців у закладі вищої освіти, реформування освітньої галузі, кадровий потенціал освітніх закладів (В. Андрущенко, І. Бондар, Н. Ничкало та ін.), створення освітнього середовища (Л. Ващенко, Л. Гуцуляк, О. Єгорова, В. Желанова та ін.) і педагогічних умов (Т. Горохівська, О. Дубасенюк та М. Мороз, Л. Кримчак та ін.) формування професійної майстерності здобувачів освіти (Н. Боярчук, В. Вишпольська, Дж. Газарпик та В. Цитріцкий, І. Крашеніннік та ін.); професійна підготовка майбутніх фахівців залізничної галузі (Н. Маланюк, Р. Сущенко, Т. Шаргун та ін.); формування професійної компетентності майбутніх фахівців (Т. Березюк, Л. Вітренко, С. Горбань, Г. Євтушенко, Н. Куликовська, В. Курок, К. Лебедева, Н. Литвинова та ін.). Однак проблема формування професійної компетентності майбутніх залізничників залишається недостатньо вивченою.

У зв'язку з цим, **метою статті** є визначення стану наукової розробленості окресленої педагогічної проблеми.

Методи дослідження: для висвітлення зазначеного питання нами було застосовано комплекс теоретичних методів, зокрема: аналіз офіційних і нормативних документів, педагогічної, психологічної, фахової літератури та навчально-методичних матеріалів із метою дослідження стану та рівня розробленості проблеми формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів залізничного транспорту, визначення напрямів дослідження та поняттєво-категоріального апарату; структурно-семантичний аналіз термінологічного апарату – для конкретизації базових понять дослідження; теоретичне моделювання – для створення моделі професійної підготовки майбутніх бакалаврів зазначеної спеціальності; узагальнення та систематизація для концептуалізації основних теоретичних положень; аналіз, синтез, абстрагування, прогнозування, моделювання, за допомогою яких зіставлялися теоретичні та практичні підходи до розуміння особливостей підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту, визначалися

педагогічні умови та розроблялася модель формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів.

Виклад основного матеріалу. У дорожньо-транспортному комплексі України саме залізнична галузь є провідною, однак реалії її розвитку, зокрема вітчизняної, не досить втішні.

Нині темпи розвитку виробничої сфери досить швидкі, новітні технології є частиною виробництва, інформаційний простір охопив майже всі виробничі процеси. І залізнична галузь не є винятком. Це підтверджує і дослідниця Н. Підбуцька, яка зазначає, що «особливо ця проблема простежується в сфері інженерних професій» (Підбуцька, Семенихіна, 2016, с. 270). Протягом останніх років спостерігалось стійке економічне зростання в поєднанні зі старінням населення, що спричинило дефіцит кваліфікованих кадрів на залізниці (Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 27 – Транспорт, спеціальність 273 – Залізничний транспорт). Фахова підготовка бакалаврів залізничного транспорту стає інтенсивнішою та все більше залежить від передових технологій (Закон України «Про вищу освіту»). Технічна освіта для працівників залізничного транспорту є стратегічно значущою. Як зазначає П. Лаутала, «важливою умовою набуття професійної компетентності майбутніх бакалаврів залізничного транспорту є оволодіння ними професійними вміннями з різних галузей господарства» (Lautala, 2007, с. 224). С. Гоел, за результатами дослідження індійської системи інженерної освіти, зауважує, що технічна освіта має бути орієнтована на використання цифрових технологій (Goel, 2006). Вайчюнас Г. вагому роль у підготовці фахівців транспортної галузі відводить саме технічним засобам навчання, а саме тренажерам для навчання майбутніх працівників. Такий підхід максимально наближає освітнє середовище до аналогічного з майбутньої професійної діяльності (Vaičiūnas, Zhyzhko, 2009).

Проте слід наголосити, що професійна компетентність випускників закладів вищої освіти – фахівців залізничної галузі – не повною мірою відповідає запитам роботодавців.

Підготовка майбутніх бакалаврів залізничного транспорту спеціальності 273 Залізничний транспорт здійснюється в закладах вищої освіти України згідно зі Стандартом вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 23 «Транспорт». При цьому освітні програми, навчальні плани підготовки фахівців за визначеними закладом освітніми програмами розробляються власне

самим закладом вищої освіти. Ця автономія визначена у статті 32 Закону України «Про вищу освіту» (Закон України «Про вищу освіту»). Для з'ясування стану професійної компетентності майбутніх бакалаврів залізничного транспорту в процесі професійно-практичної підготовки нами було проаналізовано освітні програми, навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін, зокрема вибіркових, та освітнє середовище закладу вищої освіти, організацію дуальної освіти та впровадження неформальної освіти в процес фахової підготовки здобувачів освіти тощо.

Зазначимо, що серед професійних умінь бакалавра залізничного транспорту виділено: загальноінженерні предметні уміння, які притаманні працівнику будь-якої сфери та забезпечують виконання певних наукових досліджень, практичних розробок; соціальні професійні, які створюють комфортне середовище взаємодії та результативної роботи колективу; спеціальні предметні, які забезпечують виконання вузькоспеціалізованих завдань тощо.

Проаналізуємо Стандарт вищої освіти за спеціальністю 273 Залізничний транспорт галузі знань 27 «Транспорт» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (далі – Стандарт) (Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 27 – Транспорт, спеціальність 273 – Залізничний транспорт), який розглянуто Міністерством інфраструктури України та Міжнародною організацією роботодавців підприємств галузі залізничного транспорту «Федерація залізничників України». У цьому документі визначено ціль навчання – «підготовка фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі конструювання, експлуатації, ремонту, модернізації та утилізації об'єктів залізничного транспорту або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов функціонування об'єктів залізничного транспорту» (Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 27 – Транспорт, спеціальність 273 – Залізничний транспорт, с. 5).

Також у Стандарті окреслено загальні компетентності, сутність яких можна трактувати так: здатність вести діалог державною та іноземною мовами, проводити дослідження та управляти проектами; прагнення до збереження навколишнього середовища, реалізації своїх прав і обов'язків, громадської активності, до збереження і

примноження моральних, культурних, наукових цінностей тощо. Загальні компетентності визначаємо як «компетентності, які формуються у здобувача вищої освіти в процесі навчання за даною освітньою програмою, але мають універсальний характер і можуть бути перенесені з контексту однієї освітньої програми в іншу» (Національний освітньо-науковий глосарій, с. 32).

Зазначимо, що системність та послідовність у формуванні основних загальних компетентностей дозволяє розглядати випускника закладу вищої освіти як особистість, готову до постійного самовдосконалення шляхом плекання та примноження моральних, культурних та наукових цінностей тощо. Оволодіння майбутніми бакалаврами залізничного транспорту загальними компетентностями є необхідним підґрунтям для засвоєння ними спеціальних (фахових) компетентностей, на аналізі яких ми також зупинимося.

Спеціальних (фахових) компетентностей у Стандарті (Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 27 – Транспорт, спеціальність 273 – Залізничний транспорт) визначено на чотири більше ніж загальних, якими має володіти майбутній бакалавр залізничного транспорту відповідно до вимог тих посад, які він може обіймати.

Формування спеціальних (фахових) компетентностей має базуватися на досконалому володінні нормативно-правовими, законодавчими актами України, правилами технічної експлуатації залізниць держави, інструкціями та рекомендаціями з експлуатації, ремонту та обслуговування об'єктів залізничного транспорту та їх систем, тобто майбутній фахівець зазначеної галузі має досконало знати зміст та сферу застосування вказаних документів, щоб у своїй подальшій професійній діяльності виконувати посадові обов'язки виключно в межах правового поля, з дотриманням правил техніки безпеки тощо.

Системний підхід до формування фахових компетентностей передбачає поетапність щодо постійного ускладнення задач, які передбачено спеціальними компетентностями. Тож цілком логічним є перехід здобувача освіти від досконалого володіння алгоритмом проведення вимірного експерименту до розробки та впровадження технологічних процесів, технологічного устаткування та оснащення, засобів автоматизації та механізації у виробництві, експлуатації, ремонті та обслуговуванні об'єктів залізничного транспорту, їх систем та елементів, що має супроводжуватись розробкою, оформленням та

впровадженням у виробництво документації щодо технологічних процесів будівництва, експлуатації, ремонту та обслуговування об'єктів залізничного транспорту, їх систем та інших інструктивних вказівок, правил та методик. Удосконалення цих фахових компетентностей реалізовується шляхом виконання практичних завдань, під час яких відбувається закріплення набутих знань з професійно орієнтованих дисциплін; шляхом безпосереднього долучення здобувачів освіти до технологічних процесів на залізничному транспорті під час проходження виробничої практики.

Виконання майбутніми бакалаврами залізничного транспорту курсових та дипломних робіт у процесі здобуття вищої освіти сприяє формуванню вмінь розробки проектно-кошторисної документації.

У ході дослідження Р. Ганье провів аналіз компонентів освітнього процесу, що використовуються сьогодні в процесі фахової підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту. Основними з них визначено: проектування та будівництво; системна інженерія; будівельна інженерія; сигналізація, управління-керування та блокування, експлуатація (управління ресурсами, технічне та комерційне використання, або інтермодальність); економіка, бізнес та регулювання; навколишнє середовище (Gagné, 1962).

У окремому розділі Стандарту (Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 27 – Транспорт, спеціальність 273 – Залізничний транспорт) визначено нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у 25-ти термінах результатів навчання, які корелюють з фаховими компетентностями.

Як ми вже зазначили вище, формування професійної компетентності бакалаврів відбувається в процесі вивчення дисциплін згідно з навчальними планами закладів вищої освіти (цикл дисциплін фахової підготовки, дисципліни вільного вибору, практика, підсумкова атестація). Для змістового аналізу ми скористалися освітньо-професійними програмами, які знаходяться на сайтах закладів вищої освіти. Кількість предметів загальноосвітньої підготовки варіюється від 10 до 14 (історія України та української культури, українська мова за професійним спрямуванням, філософія, іноземна мова, вища математика, фізика, іноземна мова за професійним спрямуванням, теоретична механіка, нарисна геометрія та інженерна графіка тощо).

Найбільш вагомими дисциплінами нормативного циклу навчальних планів фахової підготовки майбутніх бакалаврів

залізничного транспорту щодо формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів залізничного транспорту, наприклад, освітньо-професійної програми «Залізничні споруди та колійне господарство», на наш погляд, є: «Загальний курс залізниць», «Інженерна геодезія», «Залізнична колія», «Проектування залізниць», «Технологія ремонтів та утримання колії».

Щодо дисциплін за вибором, вважаємо, що слід виокремити «Основи менеджменту і маркетингу» – той навчальний компонент, успішне оволодіння яким найбільш ефективно сприяє формуванню професійної компетентності здобувачів освіти зазначеної вище спеціальності. Останні роки просто неможливо уявити фахівця будь-якої галузі без знання основ менеджменту і маркетингу.

У контексті нашого дослідження важливо наголосити, що до вибіркових дисциплін циклу загальноосвітньої підготовки входять: основи використання інженерного математичного програмного забезпечення, основи охорони праці і безпека життєдіяльності, економіка залізничного транспорту, історія залізничного транспорту, правознавство та ін.

Слід констатувати, що окремого освітнього компонента, який би узагальнював матеріал щодо формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів залізничного транспорту, не містить жодна освітньо-професійна програма.

Цикл професійної підготовки суттєво відрізняється в різних освітніх програмах. Загальний обсяг освітніх компонентів циклу професійної підготовки зазвичай становить 137,5 кредитів ЄКТС. На практику виокремлено 12,5 кредитів ЄКТС, дипломне проектування – 7,5 кредитів ЄКТС, підсумкову атестацію – 1,5 кредиту ЄКТС. При цьому державно-приватне партнерство закладів вищої освіти з виробництвом і бізнес-структурами – це система, що об'єднує зусилля щодо забезпечення для здобувачів освіти її якості. У контексті цього можна говорити про дуальну освіту. В Україні дуальна освіта здійснює лише перші кроки на шляху до системного партнерства виробничих підрозділів та закладів освіти. Саме тому важливо вивчати та аналізувати досвід інших країн у цьому напрямку.

Варто зазначити, що в педагогіці поняття «дуальна система» вперше було використане в середині 1960-х рр. у ФРН для позначення нової форми організації професійного навчання. Пізніше поширилась і на інші німецькомовні країни – Австрію, Швейцарію. Дуальну освіту

можна визначити як таку, що поєднує навчання в професійному училищі та на підприємстві (Бойчевська, 2009). До речі, після здобуття базової середньої освіти 70 % німецької молоді обирає саме дуальну форму освіти, яку розглядають як засіб професійної соціалізації молоді (Giulio, 2015). Місцем роботи майбутніх бакалаврів залізничного транспорту можуть бути організації, що займаються експлуатацією, технічним обслуговуванням, ремонтом, проєктуванням, виробництвом елементів, випробуванням і модернізацією об'єктів залізничного транспорту; проєктуванням конструкцій, споруд, технологічних процесів і засобів технічного оснащення для технічного обслуговування і ремонту об'єктів залізничної інфраструктури тощо.

Моделюючи освітній процес майбутніх бакалаврів залізничної галузі за дуальною формою здобуття фахової освіти, важливо враховувати міжнародний досвід, характер і особливості конкретного напрямку галузевої діяльності.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Результати аналізу Стандарту, нормативно-правової документації, навчально-методичної літератури свідчать про те, що формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів залізничного транспорту в процесі професійно-практичної підготовки є актуальною проблемою професійної педагогіки, що дає підстави для таких висновків:

- навчальними компонентами освітньо-професійних програм передбачено формування низки професійних якостей, проте у формулюванні змісту компетентностей майбутніх бакалаврів залізничного транспорту відсутній термін «професійна компетентність майбутніх бакалаврів залізничного транспорту», не визначено структурні компоненти цієї здатності;

- низка освітніх компонентів достатньою мірою сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх бакалаврів залізничного транспорту;

- навчальні плани не передбачають дисциплін, зокрема вільного вибору, які б сприяли формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців;

- в учасників освітнього процесу немає чіткого уявлення про структуру професійної компетентності і методику забезпечення успішного формування цієї здатності;

- освітнє середовище є не достатньо інноваційним щодо формування професійної компетентності майбутніх фахівців;

– зміст дисциплін доповнено практичними завданнями, які частково забезпечують різні аспекти формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів залізничного транспорту.

Звісно, проведене нами дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів залізничного транспорту та може слугувати важливою теоретичною основою для подальшого наукового пошуку за такими перспективними напрямками, як: дослідження особливостей професійного мислення та поведінки майбутніх бакалаврів залізничного транспорту в умовах динамічних трансформацій у сучасній економічній сфері; розроблення та запровадження в їхню підготовку електронних освітніх ресурсів та розбудови інформаційного освітнього середовища; узагальнення та порівняння вітчизняного та зарубіжного досвіду моделей професійної підготовки майбутніх бакалаврів зазначеної спеціальності.

ЛІТЕРАТУРА

- Бойчевська, І. (2009). Роль системи дуальної освіти у професійній підготовці молоді в Німеччині. *Порівняльно-педагогічні студії*, 2, 68–74 (Boichevska, I. (2009). The Role of the Dual Education System in Youth Vocational Training in Germany. *Comparative Pedagogical Studies*, 2, 68–74).
- Дмитрук, Л., Волошина, О. (2023). Аспекти формування професійних компетенцій у студентів закладів вищої освіти нефілологічного профілю. *Молодь і ринок*, 1 (209), 98–103 (Dmytruk, L., Voloshyna, O. (2023). Aspects of Forming Professional Competencies in Students of Non-Philological Higher Education Institutions. *Youth and the Market*, 1 (209), 98–103).
- Закон України «Про вищу освіту». Верховна рада України : офіційний вебпортал парламенту України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (Law of Ukraine "On Higher Education". Verkhovna Rada of Ukraine: Official Web Portal of the Ukrainian Parliament. Legislation of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>).
- Національний освітньо-науковий глосарій (2018). К.: ТОВ «КОНВІ ПРИНТ» (*National Educational and Scientific Glossary* (2018). Kyiv: TOV "KONVI PRINT").
- Підбуцька, Н. В., Семенихіна, К. Ю. (2017). Образ майбутньої професії інженера. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти, 46 (50) : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених «Психолого-педагогічні аспекти формування управлінського потенціалу сучасної молоді: теорія і практика», (Харків, 21 жовтня 2016 р.), сс. 270–279 (Pidbutskaya, N. V., Semenykhina, K. Yu. (2017). The Image of the Future Profession of an Engineer. *Problems and Perspectives of Forming the National Humanitarian and Technical Elite*, 46 (50): *Materials of the Int. Scientific-Practical Conf. of Students, Postgraduates, and Young Scientists "Psychological-Pedagogical Aspects of Forming the Management Potential of Modern Youth: Theory and Practice"*, (Kharkiv, October 21, 2016), pp. 270–279).

- Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 27 – Транспорт, спеціальність 273 – Залізничний транспорт. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzeni.Standarty/01/31/273-Zalozn.transp-bak.31.01.22.pdf> (*Higher Education Standard of Ukraine: First (Bachelor's) Level, Field of Knowledge 27 – Transport, Specialty 273 – Railway Transport*. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzeni.Standarty/01/31/273-Zalozn.transp-bak.31.01.22.pdf>).
- Bacian, I. (2021). Revision of Regulation (EU) 913/2010 concerning a European rail network for competitive freight. *European Parliamentary Research Service*, November. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/694246/EPRS_BR I\(2021\)694246_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/694246/EPRS_BR I(2021)694246_EN.pdf).
- Gagné, R. (1962). The acquisition of knowledge. *Psychological Review*, 69 (No 4), 355–365.
- Giulio, M. D. (2015). Reshaping state structure and strategy: The reform of railway policy in Germany and Italy. *International Journal of Public Administration*, 39 (3), 1–12.
- Goel, S. (2006). Competency Focused Engineering Education with Reference to IT Related Disciplines: Is the Indian System Ready for Transformation? *Journal of Information Technology Education*, 5, 27–52.
- Lautala, P. (2007). *Development of university-industry partnerships in railroad engineering education*. PhD thesis. Civil Engineering. Michigan Technological University.
- Vaičiūnas, G., Zhyzhko, V. (2009). Analysis of Technical Means Used in EU for Training of Railway Transport Employees. *Transport problems*, 4 (Issue 4), 61–68.

SUMMARY

Hrebenik Anton. Modern state of forming professional competence of future bachelors in railway transport in higher education institutions.

The article is dedicated to the analysis of the development in scientific and pedagogical research of the problem of forming professional competence of future bachelors in railway transport. It emphasizes that the formation of professional competence of higher education seekers is an urgent problem that has not been sufficiently disclosed. Based on the analysis of the Standard of Higher Education of Ukraine: First (Bachelor's) Level, Field of Knowledge 27 – Transport, Specialty 273 – Railway Transport, general and professional competences are highlighted. The features of organizing professional training in higher education institutions and the advantages of the dual form of education are analyzed. The ways to enhance the educational process for the preparation of future specialists in the railway industry are outlined. It is noted that educational components of educational-professional programs include the formation of a range of professional qualities, however, the term "professional competence of future bachelors in railway transport" is absent in formulating the content of competences, and the structural components of this ability are not determined; a number of educational components significantly contribute to the formation of professional competence of future bachelors in railway transport; study plans do not include disciplines, especially electives, that would contribute to the formation of professional competence of future specialists; participants of the educational process do not have a clear understanding of the structure of professional competence and the methodology for ensuring its successful formation; the

educational environment is not sufficiently innovative in terms of forming the professional competence of future specialists; the content of disciplines is supplemented with practical tasks that partially ensure various aspects of forming the professional competence of future bachelors in railway transport.

It is mentioned that the article can serve as an important theoretical basis for further research in promising directions such as: studying the peculiarities of professional thinking and behavior of future bachelors in railway transport in conditions of dynamic transformations in the modern economic sphere; developing and implementing electronic educational resources and building an information educational environment in their preparation; summarizing and comparing domestic and foreign experience of models of professional training for future bachelors in the mentioned specialty.

Key words: *professional competence, professional training, future bachelors in railway transport, general and professional competences, dual form of education.*

УДК 378.01/.09:[373.011.3-051:331.54]

Nataliia Kovalenko

Sumy Makarenko State Pedagogical University

ORCID ID 0000-0003-2854-2461

DOI 10.24139/2312-5993/2023.01/432-442

STAGES OF FORMATION OF THE EARLY PROFESSIONAL IDENTITY OF FUTURE TEACHERS USING DESIGN AND TRAINING TECHNOLOGIES IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL TRAINING OF INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

The article highlights the peculiarities of the stages of formation of personal identity, social identity, professional identity, reveals the non-linear nature of the specified process, which is characterized by crisis states, regression in identity changes. The stages of the structural-functional model of the formation of the early professional identity of future teachers (EPIFT) are substantiated, which ensure the development of the individual and social nature of identity and the formation in students of a sense of belonging to the teaching profession, the image of the profession, the image of a professional, the development of the skills of future teachers to determine plans for the professional future and methods of their implementation, professional and pedagogical reflection and understanding of the experience gained in the context of personal, professional and life goals.

Key words: *higher education, identity, identity crisis, teacher's professional training, early professional identity of the future teacher, stages of development of the future teacher's identity, educational and scientific pedagogical project, school and university project.*

Formulation of the problem. The problem of the professional identity of an individual is an important subject of research in various fields of humanitarian knowledge. The professional identity of the future specialist is a system-forming property of the individual and ensures self-acceptance as a professional, motivation for professional development, quick adaptation to new conditions of professional activity, and becomes an internal source of professional and personal growth. The future teacher's emotional and